

IV

(Informacje)

INFORMACJE INSTYTUCJI, ORGANÓW I JEDNOSTEK ORGANIZACYJNYCH
UNII EUROPEJSKIEJ

RADA

**Konkluzje Rady z dnia 19 listopada 2010 r. w sprawie edukacji na rzecz zrównoważonego
rozwoju**

(2010/C 327/05)

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

MAJĄC NA UWADZE:

Strategię UE na rzecz zrównoważonego rozwoju, pierwotnie przyjętą w Göteborgu w 2001 roku ⁽¹⁾, a następnie zweryfikowaną w roku 2006 i 2009 ⁽²⁾, pozwalającą realizować długofalową wizję zrównoważonego rozwoju (który łączy w sobie wzrost gospodarczy, spójność społeczną i ochronę środowiska) i eksponującą rolę edukacji w propagowaniu zmiany zachowań i zapewnianiu wszystkim obywatelom kompetencji kluczowych potrzebnych do wypracowania zrównoważonego rozwoju.

Fakt ustanowienia przez ONZ dekady edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju (2005–2014), kiedy to starano by się uwzględnić we wszelkiego rodzaju edukacji i uczeniu się zasady, wartości i wzorcowe zachowania z dziedziny zrównoważonego rozwoju ⁽³⁾, oraz światową konferencję UNESCO w Berlinie w 2009 roku w sprawie edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju, kiedy to w deklaracji końcowej przyznano, że inwestowanie w tego typu edukację jest inwestycją przyszłościową, a w niektórych przypadkach nawet ratującą życie ⁽⁴⁾.

Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie ⁽⁵⁾, w którym to zaleceniu zaapelowano do państw członkowskich o dopilnowanie, by każdy obywatel posiadał kompetencje kluczowe pozwalające mu łatwo dostosowywać się do ewoluującego świata o licznych wzajemnych powiązaniach. Osiem przedstawionych tam kompetencji kluczowych wzajemnie się uzupełnia i opiera na umiejętnościach takich jak krytyczne myślenie, rozwiązywanie problemów, kreatywność, podejmowanie inicjatywy oraz decyzyjność – z których wszystkie są niezbędne do osiągnięcia celów

z dziedziny zrównoważonego rozwoju. Szczególne znaczenie w tym kontekście mają podstawowe kompetencje z zakresu nauk przyrodniczych i technicznych oraz kompetencje społeczne i obywatelskie.

Strategiczne ramy europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia (ET 2020) ⁽⁶⁾, w których podkreślono, że kształcenie i szkolenie mogą w zasadniczy sposób pomóc Europie i jej obywatelom sprostać wielu obecnym i przyszłym wyzwaniom społeczno-gospodarczym, demograficznym, ekologicznym i technologicznym.

Strategię „Europa 2020” na rzecz zatrudnienia i wzrostu gospodarczego ⁽⁷⁾, która jest próbą przekształcenia UE w inteligentną i zrównoważoną gospodarkę – sprzyjającą włączeniu społecznemu i zdolną zapewnić wysoki poziom zatrudnienia, wydajności i spójności społecznej – i która eksponuje kształcenie i szkolenie jako dziedzinę mogącą mieć w tym duży udział.

STWIERDZA, ŻE:

1. Na progu XXI wieku Unia Europejska stoi przed licznymi przenikającymi się wyzwaniami, do których należą: gospodarcze i społeczne skutki globalnego kryzysu finansowego, zmiana klimatu, kurczenie się zasobów wody i energii, zanik bioróżnorodności, a także zagrożenia w dziedzinie bezpieczeństwa żywnościowego i zdrowia.
2. W stale ewoluującym świecie wszyscy obywatele UE powinni posiadać wiedzę, umiejętności i nastawienie potrzebne, by zrozumieć i pokonać wyzwania i zawiłości dzisiejszego życia, by zdatować sobie sprawę z ich efektów środowiskowych, społecznych, kulturowych i gospodarczych oraz by móc sprostać obowiązkom wobec świata.

⁽¹⁾ Konkluzje Rady Europejskiej z 15–16 czerwca 2001 r. (SN 200/01).

⁽²⁾ Odpowiednio dok. 10917/06 i 16818/09.

⁽³⁾ www.unesco.org/eu/esd

⁽⁴⁾ www.esd-world-conference-2009.org

⁽⁵⁾ Dz.U. L 394 z 30.12.2006.

⁽⁶⁾ Dz.U. C 119 z 28.5.2009.

⁽⁷⁾ Konkluzje Rady Europejskiej z 25–26 marca 2010 r. (EUCO 7/1/10 REV 1).

3. W sprawozdaniu z roku 2010 pt. *Skills for Green Jobs* (Umiejętności potrzebne w ekologicznych miejscach pracy)⁽¹⁾ podkreślono, że w przyszłości każde stanowisko pracy będzie musiało sprzyjać coraz efektywniejszemu gospodarowaniu zasobami oraz że rozwój gospodarki niskoemisyjnej będzie wymagał raczej doskonalenia obecnych umiejętności i włączania problematyki zrównoważonego rozwoju do istniejących obszarów nauki niż rozwijania specjalnych umiejętności ekologicznych.
4. Aby ukształtować społeczeństwo zorientowane na zrównoważony rozwój, niezbędna jest edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju realizowana w kontekście uczenia się przez całe życie; wskazane byłoby, aby odbywała się ona na wszystkich szczeblach kształcenia i szkolenia formalnego oraz uczenia się pozaformalnego i nieformalnego.

PODKREŚLA, ŻE:

1. Edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju może w istotny sposób pomóc w pomyślnym wdrożeniu zarówno strategii UE na rzecz zrównoważonego rozwoju, jak i nowej strategii „Europa 2020”.
2. Edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju ma przede wszystkim wyposażyć poszczególne osoby i grupy w wiedzę, umiejętności i postawy potrzebne do świadomego podejmowania decyzji, które pozwolą ukształtować i zachować świat tak, by obecne pokolenie i pokolenia przyszłe chciały w nim żyć i pracować. Kluczowa rola w rozwijaniu i stymulowaniu takich kompetencji przypada instytucjom edukacyjnym, społecznościom lokalnym, społeczeństwu obywatelskiemu i pracodawcom.
3. Edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju zasadniczo ma kształtować nasze myślenie o dzisiejszym złożonym świecie i nasze zachowanie. Ma propagować wartości, zasady i wzorce zachowań, które pomogą ludziom skutecznie i śmiało reagować na obecne i nowe wyzwania. Dotyczy więc wszystkich szczebli kształcenia i szkolenia – i to w sposób, który czasem wykracza poza proste włączenie nowego przedmiotu „zrównoważony rozwój” do programu nauczania.
4. Zrównoważony rozwój może odegrać ważną rolę w krajowych strategiach uczenia się przez całe życie i może sprzyjać podnoszeniu jakości kształcenia i szkolenia na wszystkich szczeblach.

UWAŻA, ŻE:

1. Aby Europa i świat mogły się rozwijać w sposób bardziej zrównoważony, potrzeba edukacji. Edukację na rzecz zrównoważonego rozwoju należy uznać za kluczową w procesie uczenia się przez całe życie i w stosownym przypadku uwzględnić ją na wszystkich szczeblach i we wszystkich kontekstach kształcenia i szkolenia, tak by obywatele umieli lepiej radzić sobie z nadchodzącymi, nieprzewidywalnymi problemami i potrafili w wielu różnych sytuacjach życiowych znajdować dla tych problemów długofalowe rozwiązania.
 2. Należy w sposób wyważony i zintegrowany poświęcić uwagę wszystkim trzem elementom zrównoważonego rozwoju: gospodarczemu, społecznemu i ekologicznemu.
3. W wielu państwach członkowskich elementy edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju już pojawiają się w ramach edukacji ekologicznej, ogólnej, zdrowotnej, na rzecz pokoju, obywatelskiej, dotyczącej praw człowieka, konsumenckiej, finansowej oraz na rzecz rozwoju, co stanowi punkt wyjścia do włączania zrównoważonego rozwoju w kontekst uczenia się przez całe życie.
 4. Zasadniczą sprawą jest to, aby społeczeństwo wiedziało o zrównoważonym rozwoju i o stosownej edukacji oraz aby rozumiało ich sens.
 5. Edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju powinna bazować na interdyscyplinarnym uczeniu się, opartym na wartościach, promującym myślenie i nauczanie systemowe oraz rozwijającym nową wiedzę, nowe umiejętności i nowe postawy. Powinna zwracać uwagę na kreatywne myślenie, innowacyjność i dalekosiężne patrzenie, a zwłaszcza na naszą odpowiedzialność wobec przyszłych pokoleń. Edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju to nie samodzielny przedmiot, ale ogół podstawowych zasad i wartości, takich jak sprawiedliwość, równość, tolerancja, samowystarczalność i odpowiedzialność⁽²⁾, które należy przekazywać horyzontalnie. Edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju może także pomóc w rozwijaniu kompetencji zwiększających szanse na zatrudnienie. Ponieważ umiejętności związane ze zrównoważonym rozwojem najsukuteczniej nabywane są poprzez doświadczenie, proces uczenia się powinien być jak najbardziej nakierowany na inkluzywne uczenie się, działanie i motywację.
 6. Edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju – ze względu na swoją złożoność i szeroki zasięg – może być szczególnie użyteczna w kształtowaniu przekrojowych kompetencji kluczowych [...].
 7. Nauczając o zrównoważonym rozwoju, uwzględnić należy szczebel kształcenia i mieć na względzie konkretny kontekst. W przedszkolu można zacząć od rozwijania u dzieci podstawowych wartości, postaw i wiedzy, które posłużą później za podstawę do dalszej nauki w tej dziedzinie. Na poziomie szkoły podstawowej i średniej I stopnia można skupić się na poszerzaniu świadomości i rozwijaniu kompetencji kluczowych i dostosować edukację do konkretnego kontekstu i dalszych etapów nauki. W ramach kształcenia i szkolenia zawodowego oraz szkolnictwa wyższego należy położyć większy nacisk na tę edukację i skoncentrować się na rozwijaniu konkretniejszych umiejętności i kompetencji potrzebnych w różnych zawodach oraz na problemach takich jak odpowiedzialne podejmowanie decyzji indywidualnych i grupowych czy społeczna odpowiedzialność biznesu.
 8. Kluczową rolę w kształtowaniu zapastrywań na edukację na rzecz zrównoważonego rozwoju i w określaniu, jak konkretnie wdrażać ją w szkołach, w instytucjach kształcenia i szkolenia zawodowego oraz w instytucjach szkolnictwa wyższego, powinno odegrać kształcenie i doskonalenie zawodowe nauczycieli. Zależnie od przedmiotu nauczyciele i szkoleniowcy wszystkich szczebli kształcenia i szkolenia napotkają różne specyficzne wyzwania pedagogiczne w nauczaniu tak przekrojowego przedmiotu, jakim jest edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju, i dlatego będą potrzebować odpowiednich szkoleń.

⁽¹⁾ Cedefop: *Skills for Green Jobs*, Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej 2010.

⁽²⁾ Zob. deklaracja bońska, pkt 8 (http://www.esd-world-conference-2009.org/fileadmin/download/ESD2009_BonnDeclaration080409.pdf).

9. Podejście do edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju, które będzie zorientowane na „szkołę jako całość”, może pomóc ukierunkowywać motywację i zaangażowanie wszystkich uczących się, rozwijać krytyczne myślenie i ogólnie podnosić wyniki w nauce. Instytucje edukacyjne wszystkich szczebli same powinny starać się ucieleśniać idee zrównoważonego rozwoju i służyć za wzór: wcielać w życie – w strategii i praktyce – zasady zrównoważonego rozwoju, np. oszczędzać energię, budować i pracować z użyciem zasobów naturalnych oraz stosować zrównoważoną politykę zakupową i konsumencką. W kontekście szkolnym wymaga to aktywnego udziału wszystkich zainteresowanych stron: kadry kierowniczej, nauczycieli, uczniów, rady szkoły, personelu administracyjnego i pomocniczego, rodziców, organizacji pozarządowych, społeczności lokalnej i lokalnych przedsiębiorstw.

ZWRACA SIĘ ZATEM DO PAŃSTW CZŁONKOWSKICH, BY:

Zastosowały odpowiednie środki na właściwym szczeblu odpowiedzialności – lokalnym, regionalnym lub krajowym – by zachęcić do dalszego opracowania i wdrożenia edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju i do uwzględnienia jej w systemie kształcenia i szkolenia wszystkich szczebli: zarówno w uczeniu się formalnym, jak i pozaformalnym i nieformalnym. Środki te mogą polegać zwłaszcza na:

a) dopilnowywaniu, by edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju otrzymała wsparcie polityczne, prawne, instytucjonalne i operacyjne, a zwłaszcza by:

- stała się ona elementem krajowych strategii uczenia się przez całe życie, nakierowanym na osobisty, społeczny i zawodowy rozwój obywateli,
- w stosownym przypadku była włączana do programów nauczania,
- na wszystkich szczeblach edukacji wypracowane zostały i było stosowane interdyscyplinarne i ogólnoprogramowe podejście do problemów zrównoważonego rozwoju,
- aktywnie promowano i wspierano podejście typu „szkoła jako całość” do edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju, m.in. usuwając bariery wobec instytucji, które w zrównoważony sposób korzystają ze swoich zasobów.

b) dbaniu, by nauczyciele, szkoleniowcy, personel i kadra kierownicza szkół mieli świadomość, wiedzę i kompetencje pozwalające im w ramach stosowanego podejścia do nauczania i zarządzania promować i wprowadzać w życie zasady, na których opiera się edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju – zwłaszcza poprzez:

- dopilnowywanie, by nauczyciele, szkoleniowcy i członkowie kadry kierowniczej szkół wszystkich szczebli kształcenia i szkolenia byli bardziej świadomi znaczenia edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju oraz korzyści ze stosowania jej jako narzędzia szczególnie użytecznego w promowaniu przekrojowych kompetencji kluczowych,
- dopilnowywanie, by podczas kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczyciele i szkoleniowcy byli odpo-

wiednio przygotowani do przekazywania złożonych kwestii związanych z edukacją na rzecz zrównoważonego rozwoju, oraz zapewnianie im stosownych i nowoczesnych narzędzi i materiałów dydaktycznych,

- zachęcanie nauczycieli z tej samej placówki do współpracy multi- i interdyscyplinarnej mającej promować nauczanie i uczenie się przekrojowej problematyki związanej ze zrównoważonym rozwojem,
- zachęcanie nauczycieli z różnych placówek do tworzenia sieci, w tym sieci internetowych, po to by zapewnić stałe rozwijanie i wymianę nowych pomysłów w dziedzinie edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju,
- dbanie o współpracę z rodzicami, społecznością lokalną i ze wszystkimi innymi stosownymi stronami oraz o ich większe zaangażowanie.

ZWRACA SIĘ DO PAŃSTW CZŁONKOWSKICH I KOMISJI, BY W RAMACH SWOICH KOMPETENCJI:

Wspierały edukację na rzecz zrównoważonego rozwoju i promowały niniejsze konkluzje Rady:

- i) upowszechniając tę edukację w ramach strategii UE na rzecz zrównoważonego rozwoju i strategii „Europa 2020”;
- ii) promując badania nad edukacją na rzecz zrównoważonego rozwoju i wiedzę o niej, zwłaszcza w dziedzinach, w których brakuje doświadczeń czy dowodów, np. w kształceniu i szkoleniu zawodowym i szkolnictwie wyższym;
- iii) promując tworzenie sieci między instytucjami edukacyjnymi w kwestiach edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju, optymalnie wykorzystując istniejące sieci i pogłębiając współpracę w przedmiotowej sprawie na wszystkich szczeblach poprzez tworzenie partnerstw, w tym zachęcając do:
 - krajowej i transgranicznej współpracy szkół,
 - partnerstw między instytucjami edukacyjnymi, przedsiębiorstwami i/lub organizacjami pozarządowymi,
 - tworzenia sieci naukowców zajmujących się edukacją na rzecz zrównoważonego rozwoju;
- iv) identyfikując i rejestrując sprawdzone rozwiązania w specjalnym kompendium na stronie internetowej „Knowledge System for Lifelong Learning” (Źródło wiedzy o uczeniu się przez całe życie) ⁽¹⁾;
- v) ujmując edukację na rzecz zrównoważonego rozwoju wśród priorytetów programu „Uczenie się przez całe życie” i innych stosownych obecnych i przyszłych programów;
- vi) optymalnie korzystając z Europejskiego Roku Wolontariatu (2011) i skupiając się przy tym na edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju i na partnerstwach między instytucjami edukacyjnymi, przedsiębiorstwami a organizacjami pozarządowymi oraz na większym eksponowaniu sprawdzonych rozwiązań wolontariackich na tym polu;

⁽¹⁾ www.kslll.net

vii) biorąc pod uwagę możliwość uznania edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju za jeden z priorytetów następnego cyklu roboczego w kontekście strategicznych ram współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia (ET 2020).

ZWRACA SIĘ DO KOMISJI, BY:

Pomogła państwom członkowskim wspierać edukację na rzecz zrównoważonego rozwoju oraz promowała niniejsze konkluzje Rady:

i) organizując partnerską wymianę doświadczeń na temat konkretnych aspektów edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju (np. na temat szkolenia nauczycieli, podejścia typu „szkoła jako całość” oraz partnerstw na rzecz tej edukacji), po to by można było opracować przewodnik i wytyczne dla placówek edukacyjnych i nauczycieli;

ii) zacieśniając współpracę w dziedzinie edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju z innymi instytucjami międzynarodowymi, zwłaszcza z UNESCO i Europejską Komisją Gospodarczą ONZ.
